

КОМПЛЕКС ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В РОЗРІЗІ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Постановка проблеми. Запровадження процедури фінансового моніторингу у фінансово-кредитних установах стало обов'язковим та необхідним з прийняттям Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” в листопаді 2002 року. Відповідати вимогам та нормам даної процедури повинні всі операції банку як суб'єкта фінансового ринку держави. Саме як суб'єкта в цілому фінансового ринку, а не окремого його сегмента.

Фінансовий ринок держави є особливим сектором господарювання, який пов'язаний з обігом цінних паперів, кредитних ресурсів, валютних коштів та інших фінансових інструментів. Загальноприйнятий поділ фінансового ринку, виходячи зі специфіки функціонування на ньому основних його учасників та виконуваних ними функцій, передбачає виділення наступних складових:

1. Ринок матеріальних активів.
2. Ринок цінних паперів.
3. Ринок деривативів.
4. Ринок заставних.
5. Ринок споживчих кредитів.
6. Ринок інвестицій.
7. Ринок валютних коштів.

Доцільним вбачається навести поділ фінансового ринку України на сегменти, керуючись, в першу чергу, особливостями формування ресурсів та напрямками їх використання відповідними суб'єктами господарювання.

Виходячи з цього, вітчизняний фінансовий ринок складається з:

- ринку банківських послуг, на якому функціонують комерційні банки;
- небанківського фінансового ринку, представленого діяльністю страхових компаній, платіжних організацій, гральних закладів, ломбардів;
- ринку цінних паперів з його учасниками: інститутами спільного інвестування, професійними учасниками ринку цінних паперів, фондовими біржами.

Кожен із визначених суб'єктів фінансового ринку у своїй діяльності регулюється нормативними актами, розробка та впровадження яких здійснюється відповідними регуляторними органами: Національним банком України, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку України (далі, ДКЦПФРУ), Державною комісією з регулювання ринку фінансових послуг України (далі – ДКРРФПУ). Вказані органи виконавчої влади контролюють функціонування суб'єктів відповідних сегментів фінансового

ринку України у напрямку виконання останніми встановлених нормативів, умов провадження ліцензійної діяльності та засад поєднання функцій суб'єктів різних сегментів фінансового ринку. При цьому існують певні особливості функціонування таких суб'єктів, які за виконуваними функціями є учасниками кількох сегментів фінансового ринку.

Так, комерційний банк, який за своїм основним призначенням має задовольняти потреби фізичних та юридичних осіб на ринку банківських послуг, може одночасно вважатися повноправним учасником двох останніх сегментів фінансового ринку України. Тобто, беручи на себе зобов'язання платіжної організації, банківська установа повинна отримати необхідний дозвіл ДКРРФПУ та відповідати встановленим вимогам у своїй діяльності, розробленим даним регуляторним органом. В той же час, банк, виконавши нормативи ДКЦПФРУ та, відповідно, одержавши ліцензії, має право конкурувати з іншими професійними учасниками ринку цінних паперів України.

Таким чином, діяльність комерційного банку регулюється нормативними актами не лише Національного банку України, але й тих регуляторних органів, які координують виконання функцій суб'єктів відповідних сегментів фінансового ринку. Тобто банківська установа підконтрольна не лише НБУ, але й ДКЦПФРУ та ДКРРФПУ та має відповідати їх вимогам в процесі свого функціонування.

Мета статті – розгляд місця банківської установи в розрізі процедури фінансового моніторингу на фінансовому ринку України в цілому.

Виклад основного матеріалу. Виділені учасники фінансового ринку України формують два рівні системи фінансового моніторингу на загальнодержавному рівні. Відповідно до ст. 4. Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” (від 28.11.2002 № 249-IV) суб'єктами первинного фінансового моніторингу, тобто учасниками першого рівня, є суб'єкти виділених сегментів фінансового ринку України і, серед інших, комерційний банк, як з позиції учасника ринку банківських послуг, так і з позиції учасника ринку цінних паперів. Регуляторні органи вказаних сегментів є, в свою чергу, суб'єктами другого (державного) рівня фінансового моніторингу.

Крім зазначених органів виконавчої влади спеціально уповноваженим органом з питань фінансового моніторингу є Державний комітет фінансового моніторингу України (далі – ДКФМУ), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Саме таким чином побудована система фінансового моніторингу в нашій державі.

Існує особливість даної системи, яка стосується взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу з ДКФМУ в напрямку виявлення та повідомлення про факт проведення фінансової операції клієнтом суб'єкта, яка могла бути класифікована як сумнівна. Зазначена взаємодія здійснюється без залучення відповідних регуляторних органів. Тобто згідно з Положенням про Державний комітет фінансового моніторингу (від 24.12.2004

№ 1527/2004) завданням ДКФМУ є одноособове регулювання системи фінансового моніторингу. Регуляторні органи, про які йде мова, відповідно до розроблених норм Державного комітету фінансового моніторингу України контролюють їх виконання, але з урахуванням розроблених спеціальних нормативних актів щодо процедури фінансового моніторингу.

Виконання процедури фінансового моніторингу банківською установою в процесі її функціонування регулюється Положенням про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженим Постановою Правління НБУ від 14.05.2003 № 189. Крім цього, доцільно зазначити, що на рівні ДКЦПФРУ та ДКРРФПУ розроблені також відповідні Положення, а саме:

- Положення про здійснення фінансового моніторингу інститутами спільного інвестування, фондовими біржами та іншими професійними учасниками ринку цінних паперів, затверджене Рішенням ДКЦПФРУ 13.08.2003 № 359;
- Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами, затверджене Розпорядженням ДКРРФПУ 05.08.2003 № 25.

Говорячи про нормотворчі акти, що роз'яснюють та обґрунтовують процедуру фінансового моніторингу в комерційному банку як в професійному учаснику на ринку цінних паперів, слід відмітити:

- 40 рекомендацій FATF;
- 8 рекомендацій FATF;
- Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг” від 12.07.2001 № 2664-III;
- Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів” від 30.10.96 № 448/96-ВР;
- Закон України “Про цінні папери та фондову біржу” від 18.06.96 № 1201-XII;
- Правила здійснення торговцями цінними паперами комерційної та комісійної діяльності по цінних паперах, затверджені Наказом ДКЦПФРУ від 23.12.96 № 331;
- Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затверджене рішенням ДКЦПФРУ 26.05.98 № 60;
- Положення про депозитарну діяльність, затверджене Наказом ДКЦПФРУ 26.05.98 № 61;
- Інструкція щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затверджена Наказом ДДФМУ 13.05.2003 № 48;
- Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затверджене Указом Президента України від 24.12.2004 № 1527/2004;
- Закон України “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” від 10.12.97 № 710/97-ВР.

Повертаючись до теми статті, потрібно навести нормотворчі засади провадження діяльності на ринку цінних паперів.

Відповідно до положень ст. 4 Закону України “Про державне регулювання ринку цінних паперів” на ринку цінних паперів можуть здійснюватись такі види професійної діяльності:

- торгівля цінними паперами – здійснення цивільно-правових угод з цінними паперами, які передбачають оплату цінних паперів проти їх поставки новому власнику на підставі договорів доручення чи комісії за рахунок своїх клієнтів (брокерська діяльність) або від свого імені та за свій рахунок з метою перепродажу третім особам (дилерська діяльність), крім випадків, передбачених законодавством;
- депозитарна діяльність – діяльність з надання послуг щодо зберігання цінних паперів та/або обліку прав власності на цінні папери, а також обслуговування угод з цінними паперами;
- розрахунково-клірингова діяльність – діяльність з визначення взаємних зобов’язань щодо угод з цінними паперами та розрахунків за ними;
- діяльність з управління цінними паперами – діяльність, що здійснюється від свого імені за винагороду протягом визначеного терміну на підставі відповідного договору щодо управління переданими у володіння цінними паперами, які належать на правах власності іншій особі, в інтересах цієї особи або визначених цією особою третіх осіб;
- діяльність з управління активами – діяльність, що здійснюється за винагороду компанією з управління активами на підставі відповідного договору про управління активами, які належать інвесторам на праві власності;
- діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів – збір, фіксація, обробка, зберігання та надання даних, що складають систему реєстру власників іменних цінних паперів щодо іменних цінних паперів, їх емітентів та власників;
- діяльність з організації торгівлі на ринку цінних паперів – надання послуг, що безпосередньо сприяють укладанню цивільно-правових угод щодо цінних паперів на біржовому та організаційно оформленому позабіржовому ринку цінних паперів.

Професійна діяльність на ринку цінних паперів, у тому числі посередницька діяльність з випуску та обігу цінних паперів, депозитарна та реєстраторська діяльність здійснюється юридичними і фізичними особами виключно на підставі спеціальних дозволів (ліцензій), що видаються в порядку, встановленому чинним законодавством та за умови вступу до щонайменше однієї саморегулювальної організації.

Серед вказаного переліку видів професійної діяльності на ринку цінних паперів в розрізі процедури фінансового моніторингу важливим є усвідомлення специфіки проведення операцій банківською установою як торговцем, зберігачем та реєстратором.

Потрібно звернути увагу на положення Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів, затверджених Наказом Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва, Рішенням ДКЦПФРУ 14.03.2001 № 49/60.

Пункт 2 Ліцензійних умов, який має назву “Ліцензійні умови, яким повинен відповідати заявник при отриманні ліцензії (копії ліцензії) на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів” стосується і банківських установ, які мають намір здійснювати операції з цінними паперами. А саме:

- ліцензію на здійснення всіх або окремих видів діяльності по випуску та обігу цінних паперів може бути видано банкам, створеним у формі господарських товариств (у тому числі акціонерних, статутний фонд яких сформовано за рахунок виключно іменних акцій), що зареєстровані Національним банком України, у статуті яких передбачені операції з цінними паперами;
- ліцензію на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, а саме депозитарної діяльності зберігача цінних паперів, можуть отримати комерційні банки, які мають ліцензію на здійснення певного виду професійної діяльності на ринку цінних паперів – діяльності по випуску та обігу цінних паперів, статутні документи яких передбачають здійснення депозитарної діяльності зберігача цінних паперів. Мінімальний розмір статутного фонду та фінансовий стан комерційного банку для отримання ліцензії на здійснення депозитарної діяльності зберігача цінних паперів повинен відповідати вимогам, що встановлені Національним банком України;
- ліцензію на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, а саме діяльності щодо ведення реєстру власників іменних цінних паперів, можуть отримати тільки юридичні особи, створені відповідно до Закону України “Про господарські товариства”. Заявник може одержати ліцензію, якщо діяльність щодо ведення реєстру власників іменних цінних паперів передбачена його статутом. Діяльність щодо ведення реєстрів власників іменних цінних паперів для реєстратора є виключним видом його діяльності, який не може поєднуватися з іншими видами діяльності, крім депозитарної. Заявниками можуть виступати депозитарії та зберігачі цінних паперів. Мінімальний розмір сплаченого статутного фонду реєстратора виключно грошовими коштами повинен становити не менше 1250 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, установлених на дату подачі заяви про видачу ліцензії.

АКБ “Укрсоцбанк” має право на ринку цінних паперів працювати торговцем цінними паперами, здійснювати депозитарну діяльність та діяльність щодо ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Особливості провадження вказаних видів діяльності зазначені в пункті 3 Ліцензійних умов.

Тому необхідно оглядово розглянути особливості проведення операцій банківською установою при виконанні нею функцій саме зазначених професійних учасників ринку цінних паперів.

Статті 26-29 профільного Закону України “Про цінні папери та фондову біржу” включають в себе роз’яснення специфіки здійснення діяльності по випуску та обігу цінних паперів, якою визначається посередницька діяльність з випуску та обігу цінних паперів, здійснювана банками. Торговці цінними

паперами вправі здійснювати такі види діяльності з випуску та обігу цінних паперів:

- а) діяльність з випуску цінних паперів;
- б) комісійну діяльність по цінних паперах;
- в) комерційну діяльність по цінних паперах.

Діяльністю з випуску цінних паперів визнається виконання торговцем цінними паперами за дорученням, від імені і за рахунок емітента обов'язків з організації передплати на цінні папери або їх реалізації іншим способом.

Комісійною діяльністю по цінних паперах визнається купівля-продаж цінних паперів, що здійснюється торговцем цінними паперами від свого імені, за дорученням і за рахунок іншої особи.

Згідно з основними положеннями Правил здійснення торговцями цінними паперами комерційної та комісійної діяльності по цінних паперах при здійсненні комісійної діяльності по цінних паперах торговці можуть укладати як договори на виконання разового замовлення, так і договори на обслуговування протягом певного терміну. Договори, які укладаються торговцем, крім цифрової нумерації, повинні містити додаткову літеру:

- до номера договору на здійснення комісійної діяльності по цінних паперах додається літера “К”;
- до номера договору торговців з емітентом на організацію передплати (підписки) на цінні папери – літера “Е”;
- до номера договору, пов'язаного з операціями з цінними паперами, які торговець здійснює за власний рахунок – літера “Т”;
- до номера договору на управління активами інвестиційних фондів – літера “У”;
- до номерів всіх інших договорів – літера “В”.

Депозитарні установи для здійснення депозитарної діяльності виконують такі основні функції:

- зберігання цінних паперів;
- обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах;
- обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

Для виконання функції обслуговування обігу цінних паперів на рахунках у цінних паперах, яка є найважливішою з позиції процедури фінансового моніторингу, депозитарні установи здійснюють:

- а) адміністративні операції;
- б) облікові операції;
- в) інформаційні операції.

Адміністративні операції – депозитарні операції з відкриття рахунків у цінних паперах, внесення змін до анкети рахунку, закриття рахунків у цінних паперах, зміни способу зберігання цінних паперів та інших змін, не пов'язаних зі зміною залишків цінних паперів на рахунках у цінних паперах.

Облікові операції – депозитарні операції з ведення рахунків у цінних паперах та відображення операцій з цінними паперами, наслідком яких є зміна кількості цінних паперів на рахунках у цінних паперах, встановлення або зняття обмежень щодо їх обігу, а також зміна режиму та місця зберігання

(знаходження) депозитарних активів. До облікових операцій депозитарних установ належать операції зарахування, списання, переказу, переміщення цінних паперів.

Інформаційні операції – депозитарні операції, наслідком яких є видача виписок з рахунку у цінних паперах та іншої інформації щодо операцій депонентів (клієнтів) з рахунками у цінних паперах за запитом депонентів (клієнтів) та інших осіб згідно з їх повноваженнями на отримання такої інформації.

Процедура фінансового моніторингу в розрізі операцій банківської установи – професійного учасника на ринку цінних паперів – повинна бути дотримана особливо на етапі проведення ідентифікації клієнтів, що здійснюють фінансові операції. Тлумачення поняття “фінансова операція” надане в Законі України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”, і, зокрема, включає в себе процедуру відкриття рахунку. Рахунок для клієнта відкривається незалежно від того, виступає банк для нього торговцем, зберігачем, реєстратором, чи ні. Відмінні засади функціонування рахунків, але, в цілому, відкриття їх здійснюється при безпосередньому контакті з їх власником, тому абсолютно логічним є встановлення та документальне підтвердження особи цього власника – клієнта комерційного банку.

Так, при супроводженні операцій з цінними паперами в результаті виконання банком функцій торговця цінними паперами відкривається рахунок типу № 2901. На цьому етапі уповноважений працівник відділу супроводження операцій клієнтів з цінними паперами формує особову справу клієнта з повним пакетом документів, що ідентифікують його.

В депозитарному відділі процедура аналогічна, оскільки робота з клієнтом вимагає відкриття останнім рахунку в цінних паперах, що неможливо здійснити без з’ясування особи клієнта, будь то фізична чи юридична особа.

При формуванні системи реєстру обов’язковим є відкриття емісійного та особового рахунків. Якщо перший відкривається виключно для юридичних осіб – емітентів цінних паперів – і процедура ідентифікації передбачає серед інших кроків з’ясування дійсних власників, то особові рахунки відкриваються також і для фізичних осіб. В останньому випадку специфіка здійснення реєстраторської діяльності передбачає можливість заповнення клієнтом анкети для подальшого відкриття рахунку. Процедура ідентифікації передбачає в подальшому зберігання документів, які підтверджують її проведення та дотримання.

Таким чином, будь-які договірні відносини між банківською установою та її клієнтами серед інших етапів їх укладання та формування мають передбачати процедуру ідентифікації.

Відповідно до організаційної структури АКБ “Укрсоцбанк” відділами, які здійснюють операції з цінними паперами, є:

- відділ супроводження операцій клієнтів з цінними паперами бек-офісу казначейства, який супроводжує виконання в інтересах клієнтів банку

купівлю-продаж цінних паперів. Зазначений відділ здійснює документальне фіксування факту проведення операцій банківської установи в ролі торговця цінними паперами;

- депозитарний відділ бек-офісу казначейства, який працює з рахунками клієнтів в цінних паперах;
- відділ реєстраторської діяльності управління формування статутного фонду та реєстраторської діяльності. Цей відділ в розрізі емітента формує та веде систему реєстру власників іменних цінних паперів.

В розрізі окремо взятих філій АКБ “Укрсоцбанк” функції професійного учасника ринку цінних паперів в інтересах банківської установи в цілому виконують уповноважені відділи. Слід відмітити, що внутрішні положення щодо їх функціонування розроблені та прийняті в головному офісі, серед них:

- Положення торговця;
- Положення депозитарного відділу;
- Положення відділу реєстраторської діяльності.

Наступним етапом моніторингу операцій з цінними паперами є присвоєння формалізованих ознак обов’язкового та внутрішнього фінансового моніторингу, тобто кодів ознак сумнівності згідно з Інструкцією щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов’язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затвердженою Наказом ДКФМУ 13.05.2003 № 48.

Починаючи з розгляду Додатка 2 “Довідник кодів ознак фінансових операцій, які підлягають обов’язковому фінансовому моніторингу”, слід зазначити, що результатом аналізу фінансової операції на предмет її можливої сумнівності як варіант є присвоєння операції коду:

- “1040” – “Придбання особою цінних паперів за готівку”. Проведення такої форми розрахунку за цінні папери можливе при виконанні банківською установою операцій як торговця, так і зберігача та реєстратора. Тобто подібна форма розрахунку в будь-якому разі буде зазначена чи то в договорі на обслуговування або проведення конкретної операції, чи при наданні пакета документів, в тому числі договору, на підставі якого здійснюється рух цінних паперів. Даний факт має документальне підтвердження;
- “3000” – “Операції з грошовими коштами, цінними паперами, коли хоча б одна із сторін має відповідну реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в країні (на території), яка не бере участі у міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму”. Перелік таких країн (територій) визначається відповідно до Порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України на основі переліків, затверджених міжнародними організаціями, діяльність яких спрямована на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, і підлягає опублікуванню. На сьогодні цей перелік включає три країни: М’янма, Гватемала та Науру;

- “5010” – “Проведення фінансових операцій з цінними паперами на пред’явника, не розміщеними в депозитаріях”. Імовірність проведення фінансової операції, яка була б класифікована даним кодом, існує лише для клієнтів, що обслуговуються Відділом супроводження операцій клієнтів з цінними паперами, тобто коли банківська установа виступає як торговець.

Аналізувати та розбирати коди ознак фінансових операцій, які підлягають внутрішньому фінансовому моніторингу, не вбачається за необхідне, оскільки вони передбачають проведення більш поглибленого аналізу, тому потрібно звернути увагу на роз’яснення певних труднощів в їх інтерпретації.

В практиці роботи відповідального за проведення фінансового моніторингу працівника доводиться застосовувати такі коди внутрішнього фінансового моніторингу, як “211” – “разовий продаж особою великого пакета цінних паперів, що вільно не обертаються на організованому ринку, за умови, що особа не є професійним учасником ринку цінних паперів і цінні папери не передаються особі в погашення простроченої заборгованості контрагента перед особою” та “212” – “разова купівля особою великого пакета цінних паперів, що вільно не обертаються на організованому ринку, за умови, що особа не є професійним учасником ринку цінних паперів і цінні папери не передаються особі в погашення простроченої заборгованості контрагента перед особою”.

В цілому, дані коди є дуже суперечливими, але, виходячи з практики, що склалася в головному офісі АКБ “Укрсоцбанк” при аналізі фінансових операцій клієнтів та можливості присвоєння подібних кодів потрібно розмірковувати таким чином:

- великим пакетом цінних паперів у світовій практиці вважається пакет, що становить 10 % від загального розміру емісії цінних паперів. Визначити кількісний та грошовий розмір емісії цінних паперів та, одночасно, встановити, чи даний випуск цінних паперів є зареєстрованим в ДКЦПФРУ, можна на офіційному сайті Міжрегіонального фондового союзу (www.mfs.kiev.ua);
- поняття “вільно не обертаються” знову ж таки, беручи до уваги теоретичні засади функціонування ринку цінних паперів, має тлумачення, яке передбачає рух цінних паперів закритих товариств, цінні папери яких мають заздалегідь визначене коло власників. Але дане тлумачення – суто теоретичне, тому на практиці його значення при проведенні аналізу в межах фінансового моніторингу не враховується. Пояснюється це тим, що про перехід права власності на пакет цінних паперів в розмірі 10 % і більше професійний учасник ринку цінних паперів має обов’язково повідомити ДКЦПФРУ, не залежно від форми організації юридичної особи. Тому, щоб аналіз подібної фінансової операції був повним, повідомлення про дану транзакцію клієнта банку банківською установою ДКФМУ є цілком обґрунтоване;
- встановити, чи є клієнт банку, а також для повноти аналізу – його контрагент, професійним учасником на ринку цінних паперів можна за

допомогою офіційної інформації, розміщеної на сайті ДКЦПФРУ (www.ssmc.gov.ua).

Висновки. Отже, при проведенні фінансового моніторингу операцій комерційного банку з цінними паперами важливим є їх детальний аналіз саме з тієї позиції професійного учасника на ринку цінних паперів, в якій виступає в цей момент банківська установа. Обов'язковим є врахування всіх важливих особливостей цієї позиції для того, щоб операція клієнта була для банку якомога більш зрозумілою та безпечною.

А найважливішим є усвідомлення учасниками банківського процесу підстав чіткого підходу комерційного банку до співпраці з клієнтами та контрагентами, які полягають не у формуванні двосторонньої нездорової підозри, а в прагненні забезпечити діяльність банківської установи в межах правового поля держави з метою стабільного функціонування, в першу чергу, в інтересах клієнтів.

Список літератури

1. Інструкція щодо заповнення форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, затверджена Наказом ДДФМУ 13.05.2003 № 48.
 2. Положення про депозитарну діяльність, затверджене Наказом ДКЦПФРУ 26.05.98 № 61.
 3. Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затверджене Указом Президента України від 24.12.2004 № 1527/2004.
 4. Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, затверджене рішенням ДКЦПФРУ 26.05.98 № 60.
 5. Правила здійснення торговцями цінними паперами комерційної та комісійної діяльності по цінних паперах, затверджених Наказом ДКЦПФРУ від 23.12.96 № 331.
 6. Про державне регулювання ринку цінних паперів: Закон України від 30.10.96 № 448/96-ВР // www.rada.gov.ua.
 7. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10.12.97 № 710/97-ВР // www.rada.gov.ua.
 8. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III // www.rada.gov.ua.
 9. Про цінні папери та фондову біржу: Закон України від 18.06.96 № 1201-XII // www.rada.gov.ua.
- Отримано 27.12.2005

Турова Я.В. Комплекс фінансового моніторингу в розрізі операцій комерційного банку з цінними паперами / Я.В. Турова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / УАБС НБУ. - Суми, 2006. - Вип. 16. - С. 275–286.